

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/conv#n389>.

3. Лист Торгово-промислової палати України щодо засвідчення форс-мажорних обставин від 28 лютого 2022 р. URL: https://cci.vn.ua/wp-content/uploads/2022/02/Lyst_TPPU_fors-mazhor_-28.02-1.jpg.

4. Михайленко В. В. Еволюція судової практики у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану: запобіжні заходи. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/evolyuciya-sudovoyi-praktiki-u-kriminalnomu-provadhenni-v-umovah-voennogo-stanu-zapobizhni-zahodi.html>.

5. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Інформаційний лист Верховного Суду від 3 березня 2022 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf.

Кикоть Артем Володимирович

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОКАЗУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ У ВІЙНІ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Воєнним злочином є дії, що порушують закони та звичаї війни, пов'язані з заподіянням смерті чи поранень цивільному населенню, знищенням чи незаконним захопленням цивільного майна, а також порушенням прав військовополонених. Воєнні злочини належать до сфери виключно міжнародного кримінального права. Статут Міжнародного кримінального суду включає в себе загальний перелік воєнних злочинів, натомість вітчизняна система права не дає визначення поняття «воєнний злочин». Незважаючи на відсутність такого визначення, деякі з передбачених Кримінальним кодексом України видів злочинів є саме воєнними, такі як:

- мародерство (стаття 432 ККУ);
- насильство над населенням у районі ведення воєнних дій (стаття 433 ККУ);
- неналежне поводження з військовополоненими (стаття 434 ККУ);
- незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними (стаття 435 ККУ).

У міжнародному праві передбачена не лише персональна відповідальність за скоєння воєнних злочинів, а і командна. Командир певного військового об'єднання також відповідальний за недотримання його підлеглими норм міжнародного гуманітарного права за умови, якщо у нього була інформація про ймовірність вчинення ними правопорушень, однак, такий командир не доклав зусиль для їх припинення чи попередження згідно зі статтею 86 І протоколу до Женевських конвенцій 1949 року.

Згідно Конвенції ООН «Про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства» від 1968 року та Конвенції держав-учасниць Ради Європи «Про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів» до воєнних злочинів проти людства та людяності не застосовується термін давності для притягнення винних осіб до покарання.

Для притягнення винних у вчиненні кримінальних міжнародних злочинів діє Міжнародний кримінальний суд – міжнародний судовий орган, який здійснює розгляд справ про притягнення винних у скоєнні злочинів геноциду, воєнних злочинів і злочинів проти людяності. Заснований на основі Римського статуту, прийнятого в 1998 році. Почав свою дію в липні 2002 року, має розташування у місті Гаазі, проте, за потреби розгляд справи може бути перенесено до будь-якого місця.

З початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, 24 лютого 2022 року, розпочалося масове вчинення воєнних злочинів армією агресора. Відповідно до інформації, наданої першим заступником міністра внутрішніх справ України Євгенієм Єніним, в Україні наразі відкрито більше як 8 000 справ про скоєння воєнних злочинів військовими росії. Здійснено фіксацію чисельних випадків руйнації житлової інфраструктури, вбивств та катувань мирних жителів та мародерства з боку російських військових на захопленій українській території.

З перших днів війни Україна збирає докази воєнних злочинів, скоєних російською армією. У цьому їй допомагають міжнародні експерти та слідчі. Карім Хан, прокурор Міжнародного кримінального суду, також заявив про початок збирання доказової бази. Власні заяви також подали вже 43 країни, які звернулися до Міжнародного кримінального суду, з яких 38 подали спільну заяву, серед них Велика Британія, Чехія, Польща, Австрія, Канада та інші.

Україна створила власну електронну загальнодержавну платформу для збору доказів вчинення воєнних злочинів росією, що розміщена на сайті <https://warcrimes.gov.ua/> (Офіс Генерального прокурора України).

Для організації роботи по збору доказів воєнних злочинів та подальшого їх доведення слідча система України повинна умовно розділити війну на дві фази. Перша – бойова, це безпосереднє бойове зіткнення довкола Харкова, Маріуполя, Херсона, Сум, інших міст, де проходили бої двох армій. На цих ділянках виникають складнощі з відстеженням застосування далекобійної зброї російської армії, такої як: ракетні системи залпового вогню, артилерія, авіація. Дана категорія кримінальних справ є не простою для формування. Причина у тому, що національна та міжнародна судова система мусить притягнути до відповідальності не росію, а конкретних осіб. Відтак потрібно встановити зв'язок між зафіксованими злочинами та певними індивідуумами. Друга – окупаційна фаза, розслідування злочинів, вчинених у даний проміжок часу, просувається значно простіше, бо вони пов'язані не з бойовими діями, а тим, що збройні сили росії вчиняли на тимчасово окупованих територіях вбивства катування та згвалтування мирного населення. В таких категоріях справ перша дія слідчих груп полягає у невідкладному огляді тіла і складання на основі отриманих даних загального висновку про причини смерті, тобто встановлення, від чого саме загинула людина – від ран, характерних для насильства, або ж спричинених шрапнеллю чи кульовим пораненням. Для прикладу, у місті Бучі Київської області людей було вбито із вогнепальної зброї. Однак сам по собі цей факт не вказує на злочин. Після чого слідує запитання часу та обставин їх смерті. Чи велися в цей час бої між українськими та російськими солдатами за Бучу? Так, поступово роблячи висновки на підставі фактичних даних та методом виключення відсіюючи очевидні речі, слідчі зрештою доходять до логічного умовиводу, який дає розуміння, що дані особи є цивільним населенням та вони були вбиті від рук російських солдатів, що перебували на цій території у даний проміжок часу.

У подальшому необхідно встановити, які саме військові групи знаходилися на території населеного пункту. За даними із соціальних мереж та камер відеоспостереження стало відомо, що у Бучі, зокрема, діяла шістдесят четверта окрема мотострілецька бригада. Однак, слідчим необхідно встановити усі військові підрозділи, які там знахо-

дилися та, спираючись на різноманітні джерела інформації, дізнатися ім'я їхнього командира.

Головними доказами у даних справах будуть не усні показання свідків, їх основою стануть письмові матеріали, речові докази та інформація, отримана від самих російських солдатів. По-перше, буде використано трафік сигналів, який українські військові навчилися перехоплювати на доволі високому рівні. По-друге, доказову базу поповнить добута в ході боїв техніка, тіла вбитих, полонених, вилучені документи, телефони, персональні комп'ютери. Уся вилучена інформація має бути проаналізована, і на її основі відтворено систему, яка дасть змогу зрозуміти та вивчити структуру командування російської армії і, як наслідок, це відкриє нові шляхи для ще більш ефективного розслідування воєнних злочинів, вчинених військовими окупантами. Звісно, слідчі можуть не знайти прямих вказівок на вчинення злочинів, на кшталт наказів: «Відкривайте вогонь по цивільним, коли заманеться!», проте, вони можуть знайти факти, що підтверджують видачу наказів: «Припиніть стріляти в цивільних!».

Як вже було зазначено, підґрунтям сторони обвинувачення в національних та міжнародних судах стануть матеріали, вилучені від ворога: перехоплені сигнали, персональні гаджети та інша інформація. Військова розвідка України направляє ресурси на збір та аналіз таких доказів для того, щоб вести тактичну та розвідувальну роботу. Однак, в сучасних воєнних реаліях розвідувальні дані стрімко змінюються та втрачають актуальність з тією ж швидкістю, що і вчорашній випуск новин. Але у випадку неактуальності інформації для розвідки вона залишається цінним ресурсом для слідчих груп, які ведуть розслідування воєнних злочинів та формують доказову базу для України як для сторони обвинувачення у судових інстанціях. Тому існує нагальна потреба у створенні ефективного механізму комунікацій, що буде мати початок у військовій розвідці України і вестиме до Офісу генерального прокурора. Даний спосіб гарантуватиме надійний захист та збереження отриманої інформації.

Список використаних джерел

1. Мадзігон Н. В. Особливості імплементації норм міжнародного права щодо міжнародних злочинів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 3 (24). С. 197-200.

2. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

3. Статут Організації Об'єднаних Націй та Статут Міжнародного суду: *Офіційне видання ООН*. Нью-Йорк, 1968. С. 56-57.

4. Вебпортал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/z-pocatku-viini-vidkrito-ponad-8-tisyac-kriminalnix-provaden-shhodo-porushennya-zakoniv-ta-zvichayiv-viini-jevgenii-jenin>

5. Мохончук С. Проблеми юридичної кваліфікації злочинів проти миру і безпеки людства. *Юрист України*. 2011. № 4 (17). С. 71-76.

Науковий керівник: д.ю.н., доц., професор Андронов І. В.

Насінник Микола Миколайович

*аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та
оперативно-розшукової діяльності*

Національного університету «Одеська юридична академія»

НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ І ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

КПК України встановлює порядок спрощеного провадження щодо кримінальних проступків (ст. 381 КПК України) [1] з метою економії матеріальних та часових затрат, підвищення оперативності розгляду проваджень. Разом з тим, передбачає розширений перелік джерел доказів для такого виду провадження.

Доказування як різновид пізнання в кримінальному судочинстві – це діяльність, спрямована на встановлення фактичних обставин справи шляхом збирання, перевірки, оцінки доказів, яка здійснюється уповноваженими суб'єктами з участю інших осіб, у порядку, передбаченому законодавством. Отже, доказування – це урегульована законом діяльність по збиранню, перевірці та оцінці доказів з ціллю встановлення обставин, що мають значення для законного, обґрунтованого та справедливого вирішення провадження.

Першим елементом процесу доказування називають збирання доказів. Збирання доказів – це складний процес, в якому вбачають пошук доказів, їх одержання та закріплення (фіксацію). Пошук доказів